

STAREA ACTUALĂ A POLITICII SOCIALE A ROMÂNIEI ÎN CONTEXTUL POLITICII SOCIALE A UNIUNII EUROPENE

LECT.UNIV.DR. IOANA POP COHUȚ

ipop@uoradea.ro

EC. ANCA MARTIN

martinanca@yahoo.com

Social policy relates to guidelines for the changing, maintenance or creation of living conditions that are conducive to human welfare. Social policy aims to improve human welfare and to meet human needs for education, health, housing and social security. All these area was presented in our work and the way they are implemented in our country .

Politica socială a comunității europene a debutat odată cu tratatul de constituire a acesteia, în 1957. Astfel, Tratatul de la Roma pune bazele politicii sociale prin articolele sale referitoare la libera circulație a muncitorilor și la libertatea de stabilire a acestora, în contextul creării pieței comune. Tot prin acest tratat a fost prevăzută și crearea Fondul Social European, instrumentul de finanțare a politicii sociale și cel mai vechi dintre fondurile structurale.

Pasul următor a fost constituit de adoptarea Actului Unic European, în 1986, ce conține directive privind sănătatea și siguranța la locul de muncă, introduce dialogul social și conceptul de coeziune economică și socială (materializat prin crearea Fondului de coeziune economică și socială).

Anul 1989 constituie un moment important al construcției sociale europene prin adoptarea primului document programatic al politicii sociale – Carta Socială, ce stabilește drepturile sociale fundamentale și, odată cu acestea, direcțiile de acțiune ale politicii sociale.

Un an mai târziu, în 1990, Tratatul de la Maastricht (ratificat în 1992) stabilește ca unul din obiectivele Uniunii atingerea unui „*nivel ridicat de ocupare a forței de muncă și a protecției sociale, egalitatea între femei și bărbați, creșterea standardelor de viață și a calității vieții.*”

În 1991 a fost adoptat Protocolul Social, ce a fost anexat Tratatului de la Maastricht și care stabilește obiectivele politicii sociale (prefigurate de Carta Socială): promovarea ocupării forței de muncă, îmbunătățirea condițiilor de viață și de muncă, combaterea excluziunii sociale, dezvoltarea resurselor umane. Acest protocol a fost semnat de 11 state membre, excepție făcând Marea Britanie.

Cartea Verde (Green Paper), lansată în 1993, deschide procesul de discuție asupra viitorului politicilor sociale la nivel comunitar și este urmată, în 1994, de Cartea Albă (White Paper) – ce stabilește prioritățile politicii sociale până în anul 2000. Acestea sunt concretizate în programele de acțiune socială pentru perioadele 1995-1997 și 1998 -2000.

În 1997, prin Tratatul de la Amsterdam este abrogat Protocolul Social fiind lansat Acordul Social (Social Policy Agreement) fiind integrat un nou articol în Tratatul UE, un articol privind ocuparea forței de muncă.

1998 este anul în care Marea Britanie semnează Acordul Social și participă astfel la politica socială comunitară.

Anul 2000 constituie un moment major în evoluția politicii sociale prin elaborarea Strategiei de la Lisabona (Lisbon Strategy), prin care este stabilit obiectivul pe zece ani al Uniunii Europene, reprezentat de transformarea economiei comunitare în cea mai competitivă economie bazată pe cunoaștere. Tot în acest an a fost adoptată și Agenda Politicii Sociale, ce preia acele obiective specifice și elemente ale strategiei ce țin de politica socială și le convertește într-un program de acțiune pe 5 ani, care constituie cadrul politicii sociale actuale.

În 2003 a avut loc evaluarea intermediară a Agendei Sociale, ce are ca rezultat ajustarea priorităților Agendei în funcție de progresul înregistrat până în acest moment și de schimbările politice, economice și sociale înregistrate la nivel comunitar.

Prioritățile politicii sociale

Prioritățile politicii sociale pentru perioada 2000-2010 reflectă această orientare spre calitate și sunt reprezentate de:

- ***gradul ridicat de ocupare al forței de muncă*** – are în vedere crearea și promovarea de noi locuri de muncă;
- ***calitatea muncii*** – se referă la locuri de muncă mai bune și la moduri mai echilibrate de combinare a vieții profesionale cu viața personală, ceea ce implică existența unor politici de angajare mai bune, salarii rezonabile și o organizare a muncii adaptată atât nevoilor companiilor cât și nevoilor indivizilor;
- ***calitatea politicii sociale propriu-zise*** – implică un grad ridicat de protecție socială, existența unor servicii sociale de calitate pe tot cuprinsul Uniunii și accesibile tuturor, crearea de oportunități reale pentru toți indivizii și garantarea drepturilor fundamentale
- ***calitatea relațiilor industriale*** – are în vedere adaptarea cu succes la schimbările industriale și reflectă impactul „cunoașterii” – adică al noilor tehnologii și al cercetării – în progresul economic.

Aceste priorități reflectă nevoile cu care se confruntă la ora actuală societatea europeană și se constituie ca puncte de referință ale noii politici sociale, fiind secondate de instrumente și direcții de acțiune special adoptate în vederea realizării lor.

Direcții de acțiune ale politicii sociale

Rezolvarea priorităților prezentate anterior constituie provocarea majoră a politicii sociale la început de mileniu și impune structurarea pe obiective specifice și adoptarea de măsuri de acțiune concrete și adecvate situațiilor identificate.

Astfel, dat fiind că primele două priorități - gradul ridicat de ocupare al forței de muncă și calitatea muncii - țin de dinamica pieței muncii și de sfera profesională, ele sunt tratate împreună și dispun de direcții comune de acțiune ce au în vedere:

- crearea de locuri de muncă mai multe și mai bune , cu scopul de a crește rata generală de ocupare până la 70% și rata de ocupare în rândul femeilor până la 60%;
- anticiparea și managementul schimbării, precum și adaptarea la noul mediu de lucru (reprezentat de o societate bazată pe cunoaștere și pe dezvoltare tehnologică) – prin informarea corespunzătoare și eficientă atât a angajatorilor cât și a angajaților în vederea ponderării flexibilității și siguranței unui loc de muncă;
- exploatarea oportunităților oferite de o societate bazată pe cunoaștere – prin promovarea învățării continue, a promovării de noi forme de organizare a muncii și creșterea șanselor de angajare a persoanelor cu handicap;
- promovarea mobilității forței de muncă, prin implementarea liberei circulații a forței de muncă și eliminarea obstacolelor geografice, prin dezvoltarea de mecanisme ce facilitează mobilitatea (inclusiv noile tehnologii);

Prioritatea referitoare la îmbunătățirea calității politicii sociale ca atare este reprezentată de măsuri ce au vedere diverse domenii ale vieții sociale și este strâns corelată cu modul în care aceasta interferează cu viața profesională. Direcțiile de acțiune adoptate pentru adresarea acestei nevoi sunt:

- modernizarea și îmbunătățirea protecției sociale, astfel încât să asigure indivizilor un venit sigur, să se realizeze securizarea pensiilor și crearea unor sisteme de pensii durabile, să ducă la dezvoltarea unui sistem de sănătate performant;
- promovarea incluziunii sociale - ce are ca obiectiv prevenirea și eradicarea sărăciei,
- precum și promovarea participării tuturor în viața economică și socială;
- promovarea egalității de gen, prin promovarea participării femeilor la viața economică, științifică, socială, politică și civică;
- întărirea drepturilor fundamentale și combaterea discriminării, prin asigurarea dezvoltării și respectării drepturilor sociale fundamentale.

Promovarea calității în relațiile industriale este poate domeniul prioritar cu cel mai ridicat caracter de noutate și are în vedere întărirea dialogului social, promovarea competitivității și a solidarității la acest nivel.

Acestor direcții de acțiune ce corespund unor priorități specifice se adaugă alte două linii de dezvoltare a politicii sociale, ce corespund dimensiunii extra-comunitare a acesteia:

- pregătirea în vederea extinderii UE
- promovarea cooperării internaționale.

Strategii, instrumente și metode de implementare a politicii sociale

Modalitățile de implementare a modelului social european sunt dintre cele mai variate și corespund complexității politicii sociale, formând o gamă largă de abordări ce cuprinde elemente strategice, instrumente financiare, legislative și analitice, metode de dialog și coordonare.

Strategia europeană de ocupare a forței de muncă

În funcție de prioritățile identificate, strategia este structurată pe patru piloni, fiecare reprezentând un domeniu de acțiune a cărui dezvoltare contribuie la o mai bună ocupare a forței de muncă la nivel comunitar:

1. **angajabilitatea** – ce reprezintă o nouă cultură în sfera ocupării forței de muncă și se referă la abilitatea de a fi angajat, contribuind la combaterea șomajului în rândul tinerilor și la combaterea șomajului pe termen lung;
2. **antreprenoriatul** – ce promovează crearea de noi locuri de muncă prin încurajarea dezvoltării locale;
3. **adaptabilitatea** – ce are în vedere modernizarea organizării muncii și promovarea contractelor de muncă flexibile;
4. **asigurarea de șanse egale** – se referă în special la adoptarea de măsuri speciale pentru femei, în scopul reconcilierii vieții profesionale cu viața personală.

Modalităților de implementare a politicii sociale cuprinde crearea unui cadru legislativ comun tuturor statelor membre, accentuarea unei anumite priorități în mai multe direcții de acțiune (cum este cazul egalității de gen) și utilizarea de analize politice și cercetări. O importanță specială este acordată acestora din urmă prin înființarea a trei organisme separate ce monitorizează evoluția și implementarea politicii sociale:

- **Centrul European de Monitorizare a Rasismului și Xenofobiei** (Viena) a fost înființat în 1997 (începându-și activitatea în 1998) și are drept scop furnizarea de date și informații referitoare la situația rasismului, xenofobiei, islamofobiei și antisemitismului la nivel comunitar, precum și elaborarea de studii și strategii de acțiune în acest domeniu. De asemenea, Centrul diseminează informații și exemple de bune practici prin rețeaua sa RAXEN (Rețeaua Europeană de Informații privind Rasismul și Xenofobia) ce are puncte naționale de colectare și diseminare a informației în fiecare stat membru;
- **Fundația Europeană pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și de Muncă** a fost înființată în 1975 pentru a contribui la planificarea și crearea unor condiții mai bune de viață și de muncă la nivelul Uniunii Europene. Activitățile sale se desfășoară în parteneriat cu guvernele, organizațiile patronale, sindicatele și Comisia Europeană, fiind orientate în două direcții: (1) managementul cercetării și (2) informare și comunicare. De asemenea, organizația dispune de o rețea de Centre Naționale de Legătură ce funcționează ca sisteme de comunicare și fac legătura cu nivelele naționale;
- **Agenția Europeană pentru Sănătate și Securitate la Locul de Muncă** a fost înființată în 1996, în scopul de a colecta, disemina și facilita schimbul de informații economice, tehnice și științifice privind îmbunătățirea condițiilor de muncă, precum și bune practici de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale.

Politica socială în România

Pentru România, țară în curs de aderare la UE și confruntată cu presiunea schimbărilor necesare alinierii la standardele comunitare, se poate spune că politica socială reprezintă un exemplu de succes în istoria procesului de negociere. Aceasta deoarece Capitolul 13 de negociere, corespunzător politicii sociale, a fost deschis în al doilea semestru al anului 2001 și închis provizoriu în primul semestru al anului 2002 - ceea ce înseamnă că au fost stabilite elementele de bază ale tuturor domeniilor semnificative în acest sector, chiar dacă procesul

de corelare cupolitica UE continuă încă. În România, politica socială este o politică concertată, coordonată de către Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei și susținută de activitatea altor ministere precum Ministerul Sănătății și Ministerul Educației și Cercetării. Domeniile de activitate ale politicii sociale naționale sunt:

- Piața forței de muncă (inclusiv șomajul) și politicile salariale
- Pensiile și alte drepturi de asigurări sociale;
- Asistența socială și politicile familiale;
- Relațiile de muncă, securitatea și sănătatea în muncă.

O evaluare a gradului de aliniere a politicii naționale la standardele comunitare ale politicii sociale este dată de „Parteneriatul pentru Aderare 2003”, conform căruia politica socială și de ocupare a forței de muncă în România mai avea de progresat în ceea ce privește:

- continuarea alinierii la acquis-ul comunitar în domeniul **legislației muncii**, inclusiv elaborarea noului Cod al muncii;
- completarea transpunerii acquis-ului în domeniul **egalității de tratament între femei și bărbați** și implementarea lui, în special adoptarea legislației privind maternitatea, familia și copilul;
- continuarea alinierii la acquis-ul comunitar în **domeniul anti-discrimnării** și implementarea sa adecvată;
- continuarea transpunerii acquis-ului comunitar în sectorul **sănătății și siguranței la locul de muncă**, precum și îmbunătățirea cooperării între cele două ministere de resort;
- completarea și continuarea implementării legislației din **domeniul sănătății publice**;
- implementarea Planului Național de Acțiune pentru Ocuparea Forței de Muncă;
- continuarea dezvoltării capacității **Agentei Naționale de Ocupare de promovare a programelor și măsurilor active de ocupare**, în special la nivel local și regional, precum și pregătirea acestora pentru implementarea de proiecte prin Fondul Social European;
- continuarea măsurilor de **sprijin pentru partenerii sociali**;
- promovarea **dialogului social autonom**, în special la nivel de întreprinderi și la nivel sectorial;
- completarea legislației secundare necesare implementării noii Legi privind **Sistemul Național de Asistență Socială** (legea cadru, nr. 705/2001) și a dezvoltării de sisteme de monitorizare și control în domeniu;
- întărirea **cooperării inter-ministeriale** și a descentralizării responsabilităților privitor la implementarea legislației din domeniul asistenței sociale;
- implementarea **Strategiei Anti-sărăcie și de Promovare a Incluziunii Sociale** și clarificarea cadrului instituțional adecvat pentru implementare.

De asemenea, aceste nevoi sunt identificate și în „Foaia de parcurs pentru România și Bulgaria”, structurate însă în priorități pe termen mediu și priorități pe termen lung:

- **legislația muncii** – a fost adoptat noul Cod al Muncii (ianuari 2003, acualizat in 2005);
- **egalitatea de tratament pentru bărbați și femei** – a intrat în vigoare legea egalității de șanse (iunie 2002) și au fost clarificate responsabilitățile delegate următoarelor instituții: Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM), Casa Naționala de Pensii și alte Drepturi de Asigurari Sociale (CNPAS), Inspectoria Muncii (IM), Consiliul Național de Formare Profesională a Aduților (CNFPA), Institutul Național de Cercetare Stițifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale și Institutul Național de Cercetare- Dezvoltare pentru Protecția Muncii, fiind avută în vedere și înființarea unei Agenții Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați.
- **sănătate și securitate în muncă** – au fost revizuite normele generale de protecție a muncii și au fost transpuse prevederile a 20 de directive europene din domeniul securității și sănătății în muncă, precum și elaborarea unui Plan Național de Îmbunătățire a Condițiilor de Muncă din sectorul sanitar (2003);
- **dialogul social** – au fost adoptate măsuri legislative pentru:
 - consolidarea statutului Consiliului Economic și Social,
 - promovarea dialogului social bipartit (patronate-sindicate),
 - crearea parteneriatului social în fundamentarea politicii de stabilire a salariului minim pe baza coșului minim de consum,
 - elaborarea, în parteneriat, a Planului Național de Dezvoltare,
 - crearea Forumului Virtual de Informare, Consultare și Dezbateri pentru Societatea Civilă și Parteneriatul Social
- **sănătatea publică** – a fost acordată atenție acțiunilor de întărire a capacității instituționale de implementare a acquis-ului comunitar în domeniul bolilor transmisibile, al infecției cu HIV la copii, al dependenței de droguri, al tutunului și fumatului, al furnizării serviciilor medicale;
- **ocuparea forței de muncă** – principala realizare a fost adoptarea Planului Național de Acțiune pentru Ocuparea Forței de Muncă (PNAO) pentru perioada septembrie 2002-“Raport asupra progreselor înregistrate în pregătirea pentru aderarea la Uniunea Europeană în perioada septembrie 2002 - iunie 2003”, Guvernul României, iunie 2003-decembrie 2003, la care se adaugă Documentul Comun de Evaluare a Politicii de Ocupare a Forței de Muncă (octombrie 2002)– rezultat în urma consultărilor dintre Guvernul României și reprezentanți ai Comisiei Europene, având drept scop identificarea unor domenii prioritare ce necesită o monitorizare a progresului realizat;
- **securitate socială**, persoane vârstnice și excluziune socială;
- lupta împotriva discriminării.

BIBLIOGRAFIE

1. Bârsan, M., Integrarea economica europeana, Vol. I, *Introducere în teorie și practică*, Carpatica, Cluj-Napoca, 1995;
2. Câmpeanu Virginia, *Reforma politicilor comunitare în perspectiva lărgirii UE*, IEM, 2003;
3. Molle, William, *The Economics of European Integration*, Darmonth, 1990;
4. Păun, Nicolae, Păun, Ciprian Adrian, *Istoria construcției europene*, vol. I, Ed. Fundatia pentru Studii Europene, editia a IIa, Cluj-Napoca, 2000.
5. Prisecaru, Petre (coord.), *Politici comune ale Uniunii Europene*, Ed. Economică, București, 2004;
6. Tsonkalis, Lonkas, *The New European Economy. The Politics and Economics of Integration*, Oxford University Press, 1993;
7. Welfens, Paul J.J. (ed.), *European monetary integration: EMS developments and international post-Maastricht perspectives*. Berlin: Springer Verlag, Third, Revised and Enlarged Edition, 1996;